KULTURMINNEPLAN I KOMMUNE

Hvorfor kulturminneplan i kommune?

- **Nasjonalt mål 2.1: Tapet av verneverdige kulturminne skal minimerast.**
  2.2: Eit prioritert utval arkeologiske kulturminne skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020
  2.3: Eit representativt utval kulturminne og kulturmiljø skal vere vedtaksfreda innan 2020
  2.4: Freda bygningar, anlegg og fartøy skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020.

- **Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og faglig rådgiver for departementet**:
  For å få fokus på kulturminner inviterer Riksantikvaren alle kommuner til samarbeid for å lage kulturminneplan

- **Kommunen har ansvar for verneverdige kulturminner**

Hva er et kulturminne?

Begrepet kulturarv brukes ofte for å beskrive både den **materielle** og den **immaterielle** kulturarven fra tidligere tider.

Omfatter i tillegg til faste kulturminner i det fysiske miljøet, også muntlige tradisjoner, skikker, ritualer og ferdigheter knyttet til tradisjonelle håndverk.

Kulturminneloven

- § 1.*Lovens formål.* Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressurser som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.
  Når det etter annen lov treffes vedtak som påvirker kulturminneressursene, skal det legges vekt på denne lovs formål.
- Definisjon: **«alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng."**

- Alle spor i vårt fysiske miljø etter menneskelig aktivitet. Også lokaliteter som har tilknytning til historiske hendelser, tro eller tradisjon.

Se Regional KM-plan Begreper i vedlegg 2 helt bakerst

Kulturminner kan være…

Bygninger

Monumenter

Miljøer

Gater, stier, veier og andre ferdselsårer

Båter

Landskap

Bygdemiljø / Bymiljø / tradisjonsboplasser

Gravhauger og andre arkeologiske minner

Andre «fotspor» - tradisjoner med mere

Vernestatus

FREDA

-Automatisk freda: Faste minner før 1537 og samiske minner før 1917.

-Vedtaksfreda: Minner som har særlig interesse for ettertiden. Må fattes et vedtak på fredningen.

Bevaringsverdige:

Nyere tids kulturminner som krigsminner, kystkultur, gjenreising, kvenske kulturminner, tekniske og industrielle kulturminner

En kulturminneplan bidrar til:

- KUNNSKAP OM FORTIDA OG AVKLARER HVA MAN ØNSKER TA VARE PÅ TIL FRAMTIDA
- BEDRE OVERSIKT OVER VIKTIGE KULTURMINNER OG KULTURMILJØER OG ET BEDRE GRUNNLAG FOR VURDERINGER I KOMMUNEN
- SIKRER KULTURARVEN

Verdien av minner

- Kunnskaps-, opplevelses- og bruksverdi tilpasset nåtidige forhold samtidig med respekt for verneverdi
- Ta hensyn til befolkningen og enkeltmenneskets interesser. Respekt for både minnet og for eiere og brukere

Plan- og bygningsloven

- • § 1-1.Lovens formål
- – Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.
- – Planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser.
- • § 3-1.Oppgaver og hensyn i planlegging etter loven
- Innenfor rammen av § 1-1 skal planer etter denne lov:
- a) sette mål for den fysiske, miljømessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i kommuner og regioner, avklare samfunnsmessige behov og oppgaver, og angi hvordan oppgavene kan løses
- b) sikre jordressursene, kvaliteter i landskapet og vern av verdifulle landskap og kulturmiljøer
- c) sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv
- d) legge til rette for verdiskaping og næringsutvikling
- e) legge til rette for god forming av bygde omgivelser, gode bomiljøer og gode oppvekst- og levekår i alle deler av landet
- f) fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller, samt bidra til å forebygge kriminalitet
- g) ta klimahensyn, herunder gjennom løsninger for energiforsyning og areal og transport
- h) fremme samfunnssikkerhet ved å forebygge risiko for tap av liv, skade på helse, miljø og viktig infrastruktur, materielle verdier mv.

Aktuelle utfordringer

- I distriktene er det ofte nødvendig å hindre forfall og gjengroing.
  Mens det å ta vare på kulturarven i mer bebygde områder som er under utvikling kan by på andre utfordringer.
  Arealendringer kan gjøre det utfordrende å sikre disse verdiene.

- Den enkelte kommune sammen med sine innbyggere er de som kjenner best til hvilke kulturminner som skal fortelle historien videre.
- Viktig at planen blir en del av planstrategien i kommunen.

Alternativer:

- **Tema i kommuneplanen** Full prosess
  Kommuneplanens samfunnsdel skal samordne sektorenes planer. Kulturminnepolitikk kan nedfelles som et eget kapittel med mål og strategier, og kan knyttes til samfunnsdelens arealstrategi og koples opp mot andre mål innenfor for eksempel reiseliv, næringsutvikling, folkehelse og friluftsliv. Kommuneplanens samfunnsdel skal ha en handlingsdel som kan oppdateres i forbindelse med kommunens økonomiplan.
  Arealdelen
  I tillegg til alle fredete kulturminner bør de øvrige kulturminnene som kommunene prioriterer avsettes med hensynssoner i arealdelen. Kommunen kan lage generelle bestemmelser til de prioriterte kulturminnene.

- **Kommunedelplan for kulturminner** Full prosess
  Egen kommunedelplan utarbeidet etter plan- og bygningslovens regler. Gjennom arbeidet med planen velger kommunen ut verneverdige kulturminner og kulturmiljøer, samt prioriterer virkemidler og tiltak for disse.
  Planen skal ha en handlingsdel med tiltak som kan revideres og koples til kommunens økonomiplan (jf. plan- og bygningsloven § 11.2).
- **Temaplan** Mindre prosess, men har også mindre innflytelse i avgjørelser. Man kan velge å se helt bort fra det denne planen sier.
  En kulturminneplan kan også vedtas som en temaplan uten å følge alle saksbehandlingsreglene i plan- og bygningsloven, for eksempel kravet til planprogram. Medvirkning og politisk forankring av arbeidet er likevel viktig.

Medvirkning, forankring gir eierskap

- **Varsel om oppstart/planprogram**
  – Beskrive gjennomføring av planprosessen(en «kokebok»)
  – Kunnskap som skal legges til grunn
  – Medvirkningsprosesser

- **Tilgjengelig for folk flest** (pedagogikk)
  – Nettsider
  – Folkemøter
  – Media

- **Når og hvordan komme med innspill i planprosessen?**
  – Milepæler
  – Høringer

- **Lokale ressurser:**
  Private aktører som historielag og andre interesserte
  Museum har god kunnskap om hva som finnes av minner i aktuell kommune

Regional plan kulturminner og miljø i Finnmark

- Finnmark fylkeskommune og Sametinget har utarbeidet en felles plan for å styrke kulturminnevernet

- **Mål i planen:**
  Kulturminners og kulturmiljøers historiske verdier og bruksverdier

- **aktiveres i samtiden**
- **og bevares for kommende generasjoner**

Innhold i regional plan

Kapitlene 1-4

- 1. Innledning
- 2. Verdier
- 3. Finnmark
- 4. Kulturminneforvaltning i Finnmark

Kapitlene 5-6 med vedlegg

- 5. Status og utfordringer
- 6. SATSINGSOMRÅDER
- Vedlegg:
  1: Rammer for planarbeidet
  2: Avklaring begreper

Hva bør vi tenke gjennom?

- Bør være godt planlagt med forankring i lokalmiljø. Kort sagt faglig, folkelig, forutsigbar og fleksibel.
- Kommunen definerer selv innholdet i egne kulturminneplaner og hvilke minner som
  skal inngå.
- Kulturminner bør være en del av det helhetlige kommunale plansystemet, ikke et tema/plan «på siden» som intervenerer/er i konflikt med arealplanleggingen.
- Kommunen skal ikke utarbeide temaplaner den egentlig mener ikke er nødvendig

Ressurser

- https://www.riksantikvaren.no/Prosjekter/Kulturminne-i-kommunen-KIK
- https://www.riksantikvaren.no/Prosjekter/Kulturminne-i-kommunen-KIK/Mal-for-kulturminneplan

- https://kulturminnesok.no/
- https://distriktssenteret.no/litteratur/fra-plan-til-gjennomforing/
- https://miljøstatus.no (Nasjonale mål)
-